

BiographyNED testcase november 2012

De Gouverneurs-Generaal van Nederlands-Indië (1610-1949).

Een prosopografische analyse aan de hand van het Biografisch Portaal

Aanleiding

Voor BiographyNED wordt in een samenwerkingsverband van Geschiedenis, Taalwetenschap en Web & Media aan de VU en het Huygens Instituut voor Nederlandse Geschiedenis in Den Haag een *demonstrator* ontwikkeld voor het Biografisch Portaal (<http://www.biografischportaal.nl>) (BP) waarmee een nieuw soort – slimmere – vragen beantwoord kunnen worden. Aan de ene kant moet de historicus daarmee geholpen worden door het uit handen nemen van veel handmatig werk, zoals het in kaart brengen van de kenmerken van een bepaalde groep mensen (een groepsportret/prosopografische analyse). Aan de andere kant is het de bedoeling dat er verbanden gelegd kunnen worden die door de historicus niet snel met het blote oog gezien worden. Daarbij kan gedacht worden aan personen die in meerdere lemmata anders dan hun eventuele eigen lemmata genoemd worden en gebeurtenissen waarbij meerdere personen uit het BP aanwezig zijn, maar die nog niet met elkaar in verband zijn gebracht. Het identificeren van *events* en het blootleggen van netwerken en genealogische en geografische verbanden neemt een prominente plaats in dit project in. Behalve een hulpmiddel bij historisch onderzoek zal de *demonstrator* ook kunnen fungeren als een waardevolle tool bij historiografisch onderzoek, als het lukt om de waardering voor bepaalde personen te traceren door de tijd (in verschillende woordenboeken).

In de beginfase van het project is besloten tot het uitvoeren van een handmatige testcase, waar de resultaten van de te ontwikkelen *demonstrator* tegen afgezet kunnen worden. Het is dan de bedoeling dat de resultaten van de *demonstrator* zoveel mogelijk overeenkomen met die van de historicus. Een prosopografische analyse van de Gouverneurs-Generaal (GG) van Nederlands-Indië leent zich goed voor een dergelijke case. Het gaat hierbij om een behapbare, goed afgebakende groep van 71 mannen, waar veel informatie over te vinden is in het BP. Basale informatie over genealogische gegevens, carrières, opleiding, leeftijd etc ... zijn ook van belang voor het beantwoorden van complexere historische vragen. De lemmata over de gouverneurs-generaal handelen voor een groot deel ook over de gebeurtenissen (*events*) tijdens hun ambtsperiode. Deze case kan daarom in een later stadium goed uitgewerkt worden voor de mogelijkheden van het koppelen van verschillende personen aan dezelfde *events*.

De Gouverneurs -Generaal

Hoewel het bij de gouverneurs om een ogenschijnlijk simpel te definiëren groep gaat, moesten

er toch keuzes gemaakt worden bij de afbakening van de populatie. In de eerste plaats waren er mannen die geen officiële benoeming kregen als GG, maar de functie door omstandigheden wel geruime tijd waarnamen. In een periode van 339 jaar zijn er tien mannen geweest die in die categorie vielen. Daarnaast zijn er drie gouverneurs-generaal uit de Britse tijd (1811-1816), toen Java door de Engelsen was ingenomen. Ook waren de laatste GGs strikt genomen geen GG. Hubertus van Mook was slechts plaatsvervanger van de echte GG en Antonius Hermanus Johannes Lovink was in naam alleen Hoge Vertegenwoordiger van de kroon. Tot slot was er ook een GG die wel als zodanig benoemd is geweest, maar de functie nooit heeft uitgeoefend. Er is voor gekozen om een analyse te maken van de mannen die de post van GG in het toenmalige Batavia daadwerkelijk bekleedden. Om die reden zijn alle waarnemende GGs wel meegenomen in de analyse, evenals de Britse GGs en de laatste GGs die wel het werk van een GG deden, maar niet als zodanig benoemd waren. De GG die wel benoemd was, maar de functie nooit uitoefende, valt buiten de analyse.

Bij de ontwikkeling van de *demonstrator* zal de mogelijkheid geboden moeten worden om zelf een groep personen te selecteren waarop analyses worden losgelaten. Zelfs bij op het oog goed definieerbare groepen moeten er menselijke keuzes gemaakt worden over opname van bepaalde personen, afhankelijk van de precieze aard van de vraagstelling. Als de onderzoeksvraag bijvoorbeeld puur gericht was op het benoemingsbeleid van de GGs, dan zouden de waarnemende GGs niet moeten worden opgenomen en degene die wel benoemd was maar de functie niet heeft uitgeoefend wel. De *demonstrator* moet ook zelf een groep GGs kunnen selecteren uit het BP, maar die selectie moet handmatig aangepast kunnen worden.

Onderzoeksmethode

Om een goede vergelijking te trekken tussen de antwoorden die een historicus handmatig kan genereren en de antwoorden van de *demonstrator* was het belangrijk om precies dezelfde bronnen te gebruiken. In de eerste plaats heeft de handmatige historicus zich daarom niet alleen moeten beperken tot het BP, maar ook tot die bronnen in het BP waarvan de tekst doorzoekbaar is voor de *demonstrator*. Het spreekt voor zich dat aanvullend literatuur- en bronnenonderzoek tot betere resultaten zal leiden dan de beperking tot het BP die hier is gebruikt. Veruit de meeste biografieën die gebruikt zijn komen uit de klassieke, oude biografische woordenboeken: *Het Biographisch Woordenboek der Nederlanden* (ook wel Van der Aa, VDAA) uit het derde kwart van de negentiende eeuw en *Het Nieuw Nederlandsch Biografisch Woordenboek* (NNBW) uit de eerste helft van de twintigste eeuw. De biografieën uit het NNBW bleken voor de GGs doorgaans superieur aan die van VDAA. Het NNBW was daarom vaak de hoofdbron, eventueel aangevuld met de informatie uit VDAA. Voor de GGs van het einde van de negentiende eeuw en later zijn voornamelijk biografieën uit het *Biografisch Woordenboek van Nederland* (BWN) gebruikt. Een bron voor de gehele onderzoeksperiode was Wikipedia. Met name voor de latere GGs is op moment van schrijven de koppeling met Wikipedia vanuit het BP gelegd. Bij de vroege GGs is dat veel minder vaak het geval, hoewel zij

wel allemaal een pagina op Wikipedia hebben. Daarbij moet gezegd worden dat Wikipedia voor de vroege GGs sterk leunt op het NNBW.

De bij de resultaten nader beschreven data zijn in eerste instantie opgenomen in een Excel Bestand met de volgende velden:

Dienstjaren; Naam; Geboorteplaats; Geboortedatum; Sterfdatum, Sterfplaats; Sociale herkomst; Ouders; Echtgenote; Kinderen; Opleiding; Religie; Functie lokaal; Functie gewestelijk/provinciaal; Functie landelijk; Functie VOC of Nederlands-Indië; Reden beëindiging GG-schap; Overige Belangrijke Relaties; Bronnen.

Door de mate van detail van de biografieën zijn de meeste kwantificeerbare velden voor 95 % of meer gevuld, wat voor historisch onderzoek als een uitstekende score mag gelden.¹ De velden zijn vervolgens voor zover zinnig onderworpen aan kwantitatieve analyses in Excel. Het resultaat is hieronder weergegeven. De analyses beperken zich niet alleen tot de hele groep (1610-1949), maar zijn ook onderverdeeld in vier periodes: de VOC tijd (1610-1796), de Bataafs-Franse tijd (1796-1811), de Britse tijd (1811-1816), de tijd van het Koninkrijk der Nederlanden (1816-1949). Met name de verschillen tussen de eerste en laatste periode zijn interessant, waarbij het in de VOC-tijd gaat om 31 mannen (met een gemiddelde ambtsperiode van zes jaar) en in de tijd van het Koninkrijk om 32 (met een gemiddelde ambtsperiode van 4,5 jaar). In de Bataafs-Franse Tijd werden überhaupt maar vijf mannen benoemd tot GG en in de Britse Tijd maar drie. In enkele gevallen zijn ook andere periodes aan kwantificering onderworpen, als de data aanleiding gaven te denken dat dat een meerwaarde gaf voor het historische beeld. Vooral de periode 1623-1805 bleek vaak een grote mate van continuïteit te vertonen en is daarom ook verschillende keren geanalyseerd.

De Resultaten: Leeftijd bij benoeming

Het is interessant om te zien of mannen in een bepaalde periode eerder rijp werden geacht om een hoge functie te bekleeden dan in een andere periode. Bij de GGs is het verschil door de tijd heen echter niet aanwezig. Het meest in het oog springend is de jonge leeftijd waarop de eerste GGs benoemd werden. Van de eerste twee is de leeftijd niet bekend, maar de derde, vierde en vijfde waren nog onder in de dertig. Zelfs als we die jonge GGs niet meenemen in de berekeningen en de periode 1623-1805 nemen dan is er nog geen verschil in leeftijd dat (voor wie dat wil uitrekenen) statistisch significant is.

---

¹ Het veld over het aantal kinderen is slechts voor 83% gevuld. De velden religie en sociale herkomst zijn te weinig gevuld voor enige kwantitatieve analyses.

Periode	Gem. leeftijd bij benoeming
VOC Tijd (1610-1796)	49.57143
Bataafs-Franse Tijd (1796-1811)	48.2
Britse Tijd (1811-1816)	48
Koninkrijk (1816-1949)	49.9375
1623-1805	52.24
1610-1949	49,57353

Studie

Een klassieke vraag bij onderzoek naar ambtenaren is het belang van scholing voor een benoeming. Uit de cijfers blijkt dat een rechtenstudie veel belangrijker was voor een benoeming als GG in de periode van het Koninkrijk dan in de VOC tijd. Hoewel de mogelijkheden tot het volgen van een rechtenstudie in het huidige Nederland al bestond sinds het einde van de zestiende eeuw, werden de mogelijkheden in de loop der eeuwen sterk uitgebreid. Het is echter ook duidelijk dat een universitaire scholing pas in de twintigste eeuw vrijwel een must was voor het bekleden van het ambt van GG.

Periode	Rechtenstudie %
VOC Tijd (1610-1796)	22,5
Bataafs-Franse Tijd (1796-1811)	40
Britse Tijd (1811-1816)	33,3
Koninkrijk (1816-1949)	56,25
1623-1805	52.24
1909-1949	87,5
1610-1949	39,4

Carrières

Om inzicht te krijgen in het profiel van de GGs is het van belang om te kijken wat voor een carrière ze voor hun benoeming doorlopen hadden. Een van de eerste evidente vragen is in hoeverre ze bekend waren met Nederlands-Indië voordat ze daar kwamen te werken. Duidelijk resultaat is dat er (bijna) de eerste tweehonderd jaar (de hele VOC tijd en een deel van de Bataafs-Franse Tijd) niemand tot GG werd benoemd die niet eerder een of meerdere functies in Nederlands-Indië had bekleed. De band met Nederlands-Indië werd daarna dunner. Ruim een derde van de GGs uit de tijd van het Koninkrijk had geen ervaring met Nederlands-Indië.

Periode	Eerdere functie in NI %
VOC Tijd (1610-1796)	100
Bataafs-Franse Tijd (1796-1811)	50
Britse Tijd (1811-1816)	66,66
Koninkrijk (1816-1949)	62,5
1610-1949	78,57

In de carrières van de GGs zijn verder wel zekere patronen te ontdekken. Met name in de VOC tijd doorliepen veel van hen (ruim twee derde) de verschillende koopmansrangen (onderkoopman, koopman, opperkoopman) voordat ze benoemd werden in de Raad van Indië (ruim vier vijfde) en uiteindelijk tot GG. Zonder de 'aanlooperperiode' van 1610-1623 zijn de cijfers zelfs nog sterker. Ruim twee vijfde van de VOC GGs bekleedde ook nog eens de functie van eerste Raad of directeur-generaal voor de benoeming tot GG en nog iets meer van hen was eerder gouverneur van een van de deelgebieden van Nederlands-Indië. Tijdens het Koninkrijk was met het ondergaan van de VOC ook de optie op te klimmen via de koopmansrangen verloren gegaan. Ook was het niet meer vanzelfsprekend dat de nieuwe GG uit de rangen van de Raad van Indië gekozen werd en kwam het beduidend minder vaak voor dat hij al eerder in een deelgebied gouverneur was geweest. In plaats daarvan werden de functies van Minister van Koloniën, lid van de Tweede Kamer en een diplomatieke carrière mogelijke opstapjes naar het GGschap. Aangezien de eerste twee functies voor het ontstaan van het Koninkrijk nog niet bestonden is het weinig verrassend dat geen GG uit een eerdere periode die posten bekleedde. Tamelijk constant zijn de lagere administratieve functies, zoals klerk, assistent, griffier of secretaris, waarin bijna 50 % van de GGs zijn carrière begon. Opvallend is een piek in de benoeming van militairen in de achttiende eeuw. In de tijd van het Koninkrijk en de VOC-tijd was respectievelijk een kwart en een vijfde van de GGs eerder militair geweest. Tussen 1735 en 1811 hadden echter tussen twee derde en drie kwart van de GGs een militair verleden, wat vermoedelijk te maken heeft met de politiek onrustige tijd op Nederlands-Indië (met o.m. de moord op 10.000 Chinezen in Batavia en onlusten op Ceylon).

Periode	Eerder koopmansrang %
VOC Tijd 1610-1796	67.74
Bataafs-Franse Tijd (1796-1811)	25
Britse Tijd (1811-1816)	33.33
Koninkrijk (1816-1949)	0
Periode 1735-1795	88.88
Periode 1623-1805	72.41
Periode 1610-1949	32,85

Periode	Eerder functie Raad van Justitie %
VOC Tijd 1610-1796	25,80
Bataafs-Franse Tijd (1796-1811)	25
Britse Tijd (1811-1816)	0
Koninkrijk (1816-1949)	9,375
Periode 1735-1795	11,11
Periode 1623-1805	31,03
Periode 1610-1949	17,14

Periode	Eerder lid Raad van Indië %
VOC Tijd 1610-1796	83,87
Bataafs-Franse Tijd (1796-1811)	50
Britse Tijd (1811-1816)	0
Koninkrijk (1816-1949)	31,25
Periode 1735-1795	100
Periode 1623-1805	96,95
Periode 1610-1949	54,28

Periode	Eerder (vice)Gouverneur/ Opperhoofd of Resident van een van de buitengebieden%
VOC Tijd 1610-1796	45,16
Bataafs-Franse Tijd (1796-1811)	50
Britse Tijd (1811-1816)	33,33
Koninkrijk (1816-1949)	25
Periode 1735-1795	44,44
Periode 1623-1805	51,72
Periode 1610-1949	35,71

Periode	Eerder Vice-president/Eerste Raad/ Directeur-generaal van Indië%
VOC Tijd 1610-1796	41,93
Bataafs-Franse Tijd (1796-1811)	25
Britse Tijd (1811-1816)	0
Koninkrijk (1816-1949)	12,5
Periode 1735-1795	55,55
Periode 1623-1805	48,27
Periode 1610-1949	25,71

Periode	Eerder lager administratief %
VOC Tijd 1610-1796	41,93
Bataafs-Franse Tijd (1796-1811)	25
Britse Tijd (1811-1816)	33,33
Koninkrijk (1816-1949)	50
Periode 1735-1795	44,44
Periode 1623-1805	48,27
Periode 1610-1949	44,28

Periode	Eerder Militair %
VOC Tijd 1610-1796	19,35
Bataafs-Franse Tijd (1796-1811)	75
Britse Tijd (1811-1816)	0
Koninkrijk (1816-1949)	25
Periode 1735-1795	66,66
Periode 1623-1805	24,13
Periode 1610-1949	24,28

Periode	Eerder Diplomaat %
VOC Tijd 1610-1796	0
Bataafs-Franse Tijd (1796-1811)	0
Britse Tijd (1811-1816)	0
Koninkrijk (1816-1949)	15,625
Periode 1735-1795	0
Periode 1623-1805	0
Periode 1610-1949	7,14

Periode	Eerder Minister van Koloniën %
VOC Tijd 1610-1796	0
Bataafs-Franse Tijd (1796-1811)	0
Britse Tijd (1811-1816)	0
Koninkrijk (1816-1949)	25
Periode 1735-1795	0
Periode 1623-1805	0
Periode 1610-1949	11,42

Periode	Eerder Lid Tweede Kamer %
VOC Tijd 1610-1796	0
Bataafs-Franse Tijd (1796-1811)	0
Britse Tijd (1811-1816)	0
Koninkrijk (1816-1949)	21,87
Periode 1735-1795	0
Periode 1623-1805	0
Periode 1610-1949	10

Het zou interessant zijn om te zien in hoeverre de leden van de Raad van Indië een zelfde carrière doorliepen als de uiteindelijke G.G.'s.

Herkomst

Een andere interessante factor bij een groepsportret is de herkomst van de verschillende personen. Als uitgangspunt is daarbij de geboortestad (of land) genomen. Wellicht waren er steden die continu de GG leverden en misschien ontstonden er ambtenarendynastieën binnen Nederlands-Indië waaruit de GGs voortkwamen. In onderstaande tabel een overzicht van de plaatsen die in totaal meer dan 5% van de GGs leverden.

Periode	A'dam	D Haag	Duitsl	Ned-In	R'dam
VOC Tijd (1610-1796)	25,80	0	9,67	9,67	6,45
Bataafs-Franse Tijd (1796-1811)	0	0	20	0	20
Britse Tijd (1811-1816)	0	0	0	0	0
Koninkrijk (1816-1949)	6,25	18,75	0	12,5	3,125
1610-1949	14,08	8,45	5,63	9,85	5,63

Weinig verrassend is de dominantie van Amsterdam in de VOC tijd. Amsterdam had immers de meeste invloed in de VOC van alle Nederlandse steden. In de tijd van het Koninkrijk heeft Den Haag die positie overgenomen. De VOC bestond niet meer en veel GGs hadden – vermoedelijk net als hun vader - eerder een politieke carrière in Den Haag. Er viel te verwachten dat er een toenemend aantal GGs inheemse Nederlands-Indiërs waren, maar er is nauwelijks een toename te bespeuren over de tijd heen. Opvallend is tot slot het relatief grote aantal Duitsers (en één Fransman) dat het GGschap bekleedde, aangezien het weren van buitenlanders uit hoge bestuursfuncties een algemeen fenomeen is in de wereldgeschiedenis.

Sterfplaats

De plaats waar iemand overlijdt zegt vaak iets over de verbondenheid van die persoon met de plaats. Interessant is de vraag in hoeverre de GGs ook Nederlands-Indië kozen, voor zover er iets te kiezen was, als laatste rustplaats, of dat ze toch terugkeerden naar Nederland. De GGs

uit de tijd van de VOC stierven tamelijk massaal in Nederlands-Indië. Ongetwijfeld heeft dat ook te maken met het feit dat voor velen van hen het GGschap het einde van de carrière was (zie volgende paragraaf).

Periode	A'dam	D Haag	Ned-In
VOC Tijd (1610-1796)	13,33	0	73,33
Bataafs-Franse Tijd (1796-1811)	0	25	50
Britse Tijd (1811-1816)	0	0	0
Koninkrijk (1816-1949)	0	43,75	6,25
1610-1949	5,79	21,73	37,68

Tijdens het Koninkrijk hadden veel GGs nog een carrière in Den Haag na hun (aan het eind van de negentiende eeuw) vastgestelde ambtsperiode van vijf jaar. Veel van hen stierven dan ook in Den Haag, waar relatief veel van hen ook vandaan kwamen. Tamelijk weinig GGs overleden in Amsterdam. De Amsterdammers uit de VOC tijd stierven grotendeels in Nederlands-Indië.

Reden einde GGschap

Met de tijd veranderde ook de inhoud van het GGschap. Van een korte benoeming, tot een baan die men liever niet al te lang had tot een baan voor het leven, tot wederom een vastgestelde termijn. Vooral belangrijk is om te zien in hoeverre het GGschap het einde dan wel het toppunt van iemands carrière was of een tussenstop.

Periode	Ontslag/ Overplaatsing	Verzoek tot ontslag	Waarnemend	Einde Ambtstermijn	Overlijden
VOC Tijd (1610-1796)	6,45	32,25	9,67	6,45	45,16
Bataafs-Franse Tijd (1796-1811)	25	50	0	0	25
Britse Tijd (1811-1816)	100	0	0	0	0
Koninkrijk (1816-1949)	6,25	46,87	12,5	28,12	6,25
1610-1949	11,42	38,57	10	15,71	24,28

Periode	GGschap als einde van de politieke carrière
VOC Tijd (1610-1796)	80,64
Bataafs-Franse Tijd (1796-1811)	25
Britse Tijd (1811-1816)	0
Koninkrijk (1816-1949)	31,25
1610-1949	52,17

Uit de tabellen blijkt duidelijk dat in de VOC tijd het GGschap betekende dat er goede kans was dat je ook in Nederlands-Indië de laatste adem zou uitblazen. Als je al niet in het harnas stierf, dan overleed je kort daarna na een verzoek tot ontslag. Tijdens het Koninkrijk was dat een stuk minder evident. Weinig GGs stierven tijdens de uitoefening van hun functie en voor nog geen derde van hen betekende het GGschap het einde van de carrière. Dat laatste is ook niet zo vreemd, aangezien er vanaf het eind van de negentiende eeuw sprake was van vijfjarige ambtstermijnen. De functie werd dus minder een baan voor het leven, maar eerder een fase binnen een grotere politieke carrière.

Huwelijk en fertiliteit

Het aangaan van een huwelijk en het krijgen van kinderen (of juist niet) zijn universele facetten in het leven van een mens. Cijfers daarover geven dan ook altijd een boeiend beeld over de demografie in een bepaalde periode.

Periode	Gehuwd %	Twee keer gehuwd %	> Drie keer gehuwd %
VOC Tijd (1610-1796)	96,6	36,6	6,66
Bataafs-Franse Tijd (1796-1811)	100	20	0
Britse Tijd (1811-1816)	100	50	0
Koninkrijk (1816-1949)	100	19,35	0
1610-1949	98,5	28,35	2,9

Op één uitzondering na waren alle GGs getrouwd, wat paste bij een man in hun positie. In de VOC-tijd gingen beduidend meer mannen ook een tweede huwelijk aan dan later en sommigen trouwden zelfs drie keer of vaker. Een hypothese om dat te verklaren is een hogere mortaliteit, niet alleen vanwege slechtere medische wetenschap in eerdere eeuwen, maar ook vanwege het klimaat en andere minder gezonde omstandigheden in Nederlands-Indië. Het zou dus interessant kunnen zijn om vergelijkingen te trekken met elites uit andere regio's in dezelfde tijd.

Periode	Gemiddeld aantal kinderen (voor zover bekend)
VOC Tijd (1610-1796)	3,08
Bataafs-Franse Tijd (1796-1811)	6
Britse Tijd (1811-1816)	5,5
Koninkrijk (1816-1949)	5,4
1610-1949	4,67

Het aantal kinderen dat de GGs kregen varieerde van 0 tot 16. Het meest opvallende aan de tabel is dat het er naar uitziet dat er beduidend minder kinderen werden geboren in de VOC Tijd. Het vermoeden is – wederom – dat dit te maken heeft met een hogere mortaliteit. Er werden niet minder kinderen geboren, maar er stierven er veel op jonge leeftijd, waardoor de kans groter is dat ze geen sporen hebben nagelaten in de bronnen. Bij een groter aantal tweede huwelijken in de VOC tijd zou je immers juist een hoger kinderaantal verwachten.

Familieconnecties

Het is van alle tijden dat oudere familieleden hun kinderen helpen aan goede banen, of in ieder geval een zetje kunnen geven bij aanvang van de carrière. Vooral in de latere VOC periode zou nepotisme, vriendjes- en familiepolitiek hoogtij hebben gevierd. Het is daarom interessant om te kijken in hoeverre de GGs oudere familieleden (vader, schoonvader, oudere broer) hadden die al eerdere een hoge functie binnen Nederlands-Indië bekleedden.²

Periode	Aantal oudere familieleden Raad van Indië	Aantal oudere familieleden in hoge NI posten elders	Totaal
VOC Tijd (1610-1796)	0,29	0,25	0,54
Bataafs-Franse Tijd (1796-1811)	0,5	0,25	0,75
Britse Tijd (1811-1816)	0	0	0
Koninkrijk (1816-1949)	0,25	0,40	0,65
Periode 1623-1805	0,37	0,31	0,68
1610-1949	0,27	0,31	0,59

De cijfers geven nauwelijks verschil aan voor de VOC tijd in vergelijking met de tijd van het Koninkrijk. De periode 1623-1805, dus zonder de VOC aanloopperiode waarin het bij gebrek aan eerdere ambtenaren in Nederlands-Indië ook onmogelijk was om daar al een ouder familielid te hebben zitten, geeft wel een beduidend hogere score voor familierelaties binnen de Raad van Indië. Een andere kanttekening is dat er wel meer onderling getrouwd werd binnen de Nederlands-Indische elite tijdens de VOC-tijd. Zeven keer trouwde een GG met de weduwe van een Raad van Indië of andere hoge ambtenaar uit Nederlands-Indië, tegen nul keer in de tijd van het Koninkrijk. Vaak zal er al een vriendschap en eventueel een patronageverhouding bestaan hebben tussen de eerste en tweede man van de weduwe in kwestie. Informatie over niet-bloedgerelateerde patronage komt wel voor in het BP, maar te weinig om daar veel mee te doen. Ook is het interessant om te zien in hoeverre de GGs zich zelf opstelden als

² Ook als hun echtgenotes weduwe waren van een Nederlands-Indische ambtenaar is dat in de berekeningen meegenomen. Vaak zal er al een eerdere vriendschapsband bestaan hebben tussen de nieuwe en de oude echtgenoot van de weduwe. Voor de verhoudingen van de cijfers in de verschillende periodes maakt deze keuze overigens weinig uit.

patroon voor jongere familieleden in Nederlands-Indië. Helaas is ook de informatie daarover te verbrokken voor een cijfermatige analyse.

Religie

Het is altijd boeiend om te zien of iemands religie een positieve dan wel negatieve invloed heeft op zijn carrière. Slechts van 28 % was de religie te achterhalen, waardoor daar op basis van het BP weinig zinnigs over te zeggen valt.

Sociale Herkomst

In een vraag naar sociale mobiliteit in een samenleving is het fundamenteel om te zien welke mensen uiteindelijk de topposities gaan bekleden in een maatschappij. Zijn dit de rijkeluiszontjes of werken zich ook mensen uit lagere klassen naar boven? Iemand indelen in een sociale laag is echter een moeilijke en riskante onderneming. Je hebt de adel als redelijk herkenbare (door het voeren van titels) bovenklasse, maar daaronder zit een tamelijk diffuse en in elkaar overlopende laag van patriciërs, gegoede burgers en arbeiders. Helaas is op basis van de informatie in het BP geen kwantitatieve analyse te maken over de sociale herkomst van de GGs. Ik vind acht GGs die met zekerheid in de adel geboren waren, van wie zes in de tijd van het Koninkrijk. Dan zijn er nog een stuk of acht patriciërs, voornamelijk uit de VOC-tijd. Negen mannen werden in de adelstand verheven, maar dat zegt helaas niets over hoe hoog ze geboren waren. Voor veel GGs is een sociale afkomst dus moeilijk aan te wijzen. Het is wel zo dat er naast edelen en patriciërs ook klimmers waren die hun carrière begonnen als soldaat of matroos en naar alle waarschijnlijkheid uit een relatief lage sociale klasse afkomstig waren. Ondanks nepotisme in Nederlands-Indië waren er daar dus ook wel degelijk elementen van een meritocratie.

Identificatie van ouders, echtgenotes en kinderen

De meeste biografische woordenboeken hebben een of meerdere genealogische blokken in hun lemmata, meestal geplaatst aan het begin en/of einde van de tekst. Helaas is de beschikbare informatie niet altijd even rijk. Waar vrijwel altijd de ouders en echtgenotes wel te traceren zijn, worden de kinderen soms (zeker voor de tijd van het Koninkrijk) zelfs niet bij name genoemd, laat staan dat ook de schoonkinderen vermeld staan. Het spreekt voor zich dat dit problemen oplevert bij genealogisch onderzoek en onderzoek naar continuïteit van elites.